

GÖLHİSAR – BURDUR ANIT AĞAÇLARI: GÖLLER BÖLGESİ ANIT AĞAÇ VARLIĞINA YENİ İLAVELER

¹Esra BAYAR, ²Halil TÜRKER, ¹Musa GENÇ

¹Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi 32260 Isparta

²Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü 3. Sınıf Öğrencisi 32260 Isparta

ÖZET

Bu makalede, Göller Bölgesinde bugüne kadar tespit edilen anıt ağaçlara ait bazı bilgiler verilmiş ve Gölhisar-Burdur’da yeni tespit edilen 23 anıt ağaç “G-G Yöntemi” ile tanıtılmıştır. Araştırma alanında daha önce yapılan tespitlere bakıldığında, Toros sediri (*Cedrus libani* A.Rich), boylu ardıç (*Juniperus excelsa* Bieb.) ve Doğu çınarı (*Platanus orientalis* L.) türlerinden birer adet, Anadolu karaçamından [*Pinus nigra* subsp. *nigra* Arnold. var. *caramanica* (Loudon) Rehder] iki adet olmak üzere toplam beş anıt ağaç mevcuttur. Tarafımızdan gerçekleştirilen çalışma ile Gölhisar anıt ağaç varlığına bir adet kızılçam (*Pinus brutia* Ten.), 10 adet Anadolu karaçamı, sekiz adet kokulu ardıç (*Juniperus foetidissima* Willd.) ve dört adet palamut meşesi [*Quercus ithaburensis* DECNE. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge et Yalt.] ilave edilmiştir. Kızılçamın tahmini yaşı 250 yıl, boyu 18 m ve göğüs çapı 105 cm’dir. En görkemli (şimdiki anıtsal değeri en yüksek) Anadolu karaçamının tahmini yaşı 615, boyu 25 m ve göğüs çapı 150 cm’dir. En yaşlı kokulu ardıç tahminen 790 yaşında, 11,5 m boyunda ve 134 cm çapında iken en kalın çaplı meşe bireyi 135 cm göğüs çapında, 19 m boyunda ve tahminen 550 yaşındadır.

Anahtar Kelimeler: Gölhisar, anıt ağaç, kızılçam, karaçam, kokulu ardıç, palamut meşesi

GOLHISAR-BURDUR MONUMENTAL TREES: NEW ADDITIONS TO MONUMENTAL TREES OF LAKES DISTRICT

ABSTRACT

This article, to date, in lakes districts related to identified monumental tree is given some information and the new found trees is introduced with “G-G method” in Gölhisar and Burdur. In the research area, from previous findings, total of five monumental trees were present and one of them were belong to Taurus cedar (*Cedrus libani* A.Rich), one Crimean juniper (*Juniperus excelsa* Bieb.), one Oriental plane tree (*Platanus orientalis* L.) and two Anatolian black pine [*Pinus nigra* subsp. *nigra* Arnold. var. *caramanica* (Loudon) Rehder] species. As to our studies, the presence of monumental trees in Gölhisar are added one of them are belong to Brutian pine (*Pinus brutia* Ten.), ten Anatolian black pine, eight Foetid odour juniper (*Juniperus foetidissima* Willd.) and four Valonia oak [*Quercus ithaburensis* DECNE. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge et Yalt.] species. Estimated age of Brutian pine was 250 years old, and 18 m height and 105 cm the diameter of breast height. Estimated age of the most magnificent Anatolian black pine was 615 years old, and 25 m height and 150 cm dbh. As the oldest Foetid odour , the estimated age of juniper was 790 years old, and 11,5 m height and 134 cm dbh, the thickest diameter Valonia oak has had 135 dbh, 19 m height and approximately 550 years old.

Key Words: Gölhisar, monumental tree, Brutian pine, Anatolian black pine, Foetid odour juniper, Valonia oak

1.GİRİŞ

Ormanı korumak ve gelecek kuşaklara bırakmak demek, orman ekosistemi içinde mevcut doğal ve yapay her türlü mirasa sahip çıkmak demektir. Bu miras içinde ormanın asıl varlıkları olan tek tek veya gruplar halinde bulunan ağaçlar yanında; yüzlerce hatta binlerce yıl önce, doğal koşullar altında oluşmuş dağ ve tepeler, mağaralar, kayalıklar, kanyonlar, kireç ve lav birikintileri, ılcılar, su kaynakları, şelaleler ve çağlayanlar; genel tanımlamayla, “tabiat anıtları” ile birlikte, zenginliklerimiz içinde ayrı ve önemli bir yeri olan tarihi eserler, yani “kültürel anıtlar” da bulunabilmektedir (Genç, Güner, 2003).

Yaş. çap ve boy itibariyle kendi türünün alışlagelmiş ölçülerinin çok üzerindeki boyutlara ulaşan, yöre tarihinde, kültür ve folklorunda özel yeri bulunan; geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında iletişim sağlayabilecek uzunlukta doğal ömre sahip ağaçlara anıt ağaç denir (Asan,1991 ve 1993). Anıt ağaçlar dört grupta toplanır ve (a) Tarihi anıt ağaçlar, (b) Mistik anıt ağaçlar, (c) Folklorik anıt ağaçlar ve (d) Boyutsal anıt ağaçlar olarak isimlendirilir. Tarihi, mistik ve folklorik anıt ağaçlar için yaşları ve boy, gövde çapı veya tepe çapı gibi boyutsal özellikleri önemli değildir, doğrudan anıt ağaç olarak seçilirler (Genç, Güner, 2001).

«Anıt ağaç topluluklarına gelince: Ağaç topluluğu kavramının kullanılabilmesi için, ağaçların en az grup-şerit büyüklüğünde bir alanda olması gerekir. Alan büyük grup-geniş şerit, meşcere ve hatta daha büyük boyutlarda olabilir. Anıt ağaç topluluğunun kapladığı alan her zaman daireye benzemez. Özellikle, yapay yöntemlerle tesis edilmiş ağaç toplulukları şerit, geniş şerit veya zon şeklinde olabilir. Alan büyüklüğünün tespitinde, anıt ağaçların ortalama boyuna göre, daireye benzer alanlar için alanın ortalama çapı; uzunlamasına alanlar için, alanın ortalama genişliği dikkate alınır. Tarihi, mistik veya folklorik özellikleri ile anıtlaşmış ağaçlar, en az grup veya şerit büyüklüğündeki bir alan üzerinde ve bir topluluk halinde bulunuyor ise, tarihi, mistik veya folklorik anıt ağaç topluluğu kavramı kullanılır. Keza, yaş, boy, gövde çapı ve tepe çapı özellikleri bakımından boyutsal anıt ağaç niteliğine sahip ağaçlar, en az grup veya şerit ölçülerindeki bir alan üzerinde bulunuyorsa ve söz konusu bu alanda, adet olarak veya psikolojik olarak hakimiyet kurmuşlarsa, böyle bir topluluk boyutsal anıt ağaç topluluğudur (Genç, 2011).»

Bu makalede, anıt ağaç envanteri ve seçimine ilişkin olarak, Türkiye’de halen yaşanmakta olan eksikliklerin hemen hemen tamamıyla giderildiği “Genç-Güner Yöntemi”nden (Genç, Güner 2003) yararlanılarak Türk Standartları Enstitüsü tarafından hazırlanan “TS 13137/Mart 2005 Anıt Ağaçlar-Envanter, Seçim Kuralları ve İşaretleme” standardı (TSE, 2005) kapsamında, Burdur-Göhlisar ilçesinde yeni belirlenen anıt ağaçlar hakkında bilgiler verilmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma, Burdur- Göhlisar ilçesinde 37° 11’ 05” kuzey enlemleri ile 29° 27’ 50” doğu boylamlarında yer alan doğal orman ağacı türlerinde, ilgili TSE standardına (TSE, 2005) göre yapılan tespitlerle gerçekleştirilmiştir.

Bu bağlamda, anıt ağaç envanter karnesi ve anıt ağaç değerlendirme formu kullanılmıştır. Saptanan anıt ağaçlara ait enlem-boylam, yükselti, bakı, eğim, röliyef, yaş, boy, tepe çapı, kabuklu çevre, kabuklu çap vb. özellikler saptanmıştır (Tablo 1). Anıt ağaç değerlendirme formunda ise türlerin şimdiki anıtsal değeri (ŞAD) hesaplanmıştır (Tablo 2). Farklı türlerden ağaçların boyutsal özellikleri bakımından anıt ağaç olarak seçilebilmeleri için, tür bazında kararlaştırılan asgari anıtsal değere (AAD) en azından sahip olmaları gerekir. Kızılcım ve Anadolu karaçamı için AAD değeri 21, kokulu ardıç için 42 ve palamut meşesi için 45’dir (Tablo 3).

**GÖLHİSAR – BURDUR ANIT AĞAÇLARI:
GÖLLER BÖLGESİ ANIT AĞAÇ VARLIĞINA
YENİ İLAVELER**

Tablo 1. Emesrah çamı envanter karnesi.

ANIT AĞAÇ ENVANTER KARNESİ							
Tür Adı (Türkçe): Karaçam				Kod No:			
Tür Adı (Bilimsel): <i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. var. <i>caramanica</i> (Loudon) Rehder				İli: Burdur			
Mahalli – Önerilen – Adı: Emesrah çamı				İlçesi: Gölhisar			
Ölçüm Tarihi: 13 Haziran 2012				Beldesi – Köy – Mahalle: Yusufça			
Ölçen(ler): Genç, Bayar, Türker				Orm. İşl. Müd.: Gölhisar			
Pafta No:				Serisi:			
Enlem (Ada): 37°11'42"				Mevkii:			
Boylam (Parcel): 29°28'03"				Bölme No:			
Fotoğraf Filmi No: 1		Poz No: 1		Slayt Filmi No: 1		Poz No: 1	
Yükselti (m)		Bakı		Eğim (%)		Röliyef ¹	
1500		Kuzeybatı		6		2	
Boy (m)	Tahmini Yaş (Yıl): 500 (En az 15 cm uzunluğundaki artım kaleminde bulunan yıllık halka sayısı / kabuk kalınlığı «cm – mm»)	Tepe Çapı (m)		Kabuklu Çevre (cm)		Kabuklu Çap (cm)	
		K-G	D-B	Toprak Yüzeyi	Yerden 1.30 m Yüks.	Toprak Yüzeyi	Yerden 1.30 m Yüks.
20,25	23 cm ² 'de 177 Ad.	16,5	12,5	400	410	127	131
Mülkiyet Durumu	Özel: -		Tüzel:			Devlet: X	
Gövde Özellikleri	Dipte Çatal: -		... m ² 'de .. Ad. Çatal			Ur - Şişlik:	
Genel Görünüm	Düzgün: X		Budanamamış: X		Budanmış: -		Özellikli ³ : -
Sağlık Durumu	Sağlıklı: -	Böcek- Mantar:	Tepe Çökmesi: -		Yaralı ⁵ : -		Koçuk ⁵ : -
			Yeni	İleri	Yar. B. Yerin Çev.:.....-.....cm Gen.:.....-.....cm	Kov. B. Yerin Çev.:.....-.....cm Gen.:.....-.....cm	
Tescil Durumu ve Anıtsal Değeri		Tescilli değil. Şimdiki Anıtsal Değer (ŞAD) = 37 > 21 Asgari Anıtsal Değer (AAD _{Tür}) olduğundan, ağacın “boyutsal anıt ağaç” olarak seçilmesi uygundur.					
Yöre Folklorundaki Yeri ve Tarihsel Özellikleri							
Diğer Açıklamalar ve Öneriler							

¹ Röliyef = 1: Sırt veya tepe, 2: Üst yamaç, 3: Orta yamaç, 4: Alt yamaç, 5: Vadi tabanı, 6: Düz arazi (Ova vb.)

² Bulunduğu Yer = 1: Ormanda [Ağaçlık çağındaki bir toplum içinde ve bulunduğu alan meşcereden (bir hektardan) büyük], 2: Meşcerede (Kırsal – Kentsel Alanda), 3: Grupta (Kırsal – Kentsel Alanda), 4: Kümede (Kırsal – Kentsel Alanda), 5: Tek (Kırsal Alanda), 6: Tek (Kent İçinde).

⁴ Özellikli = Normal halinin dışında kabuk, yaprak, çiçek, meyve veya kozalak rengi ve şekli; dallanma, çatallanma, gövde şekillenmesi vb. özelliklerce farklı (ÖZELLİĞİ BELİRTİNİZ :)

⁵ En geniş yaranın ve/veya kovuğun enlemesine en uzak noktaları arasındaki mesafe (genişlik) ile bulunduğu yerin çevresi ölçülmelidir.

⁶ Orijin(tohum veya fidan getirildiği yer), diken veya adına dikilen kişi, ağacın karşı karşıya bulunduğu riskler

⁷ Karne, bu konuda uzman orman mühendisi, biyolog, peyzaj mimarı veya ziraat mühendisi tarafından doldurulur.

Tablo 2. Emesrah çamı anıt ağaç değerlendirme formu.

ANIT AĞAÇ DEĞERLENDİRME FORMU (Türkiye'nin Doğal Türleri İçin)						
ÖĞELER	VERİLEBİLECEK EK MAKSİMUM PUAN	DEĞERLENDİRME BASAMAKLARI	SINIFLARINA GÖRE AĞAÇLARA VERİLECEK PUANLAR			VERİLEN PUAN
			I. SINIF	II. SINIF	III. SINIF	
Boy (Bo)	20	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 05,0 – 07,5 ➤ 08,0 – 10,0 ➤ 10,5 – 15,0 ➤ 15,5 – 20,0 ➤ <u>20,5 – 25,0</u> ➤ 25,5 – 30,0 ➤ 30,5 – 35,0 ➤ 35,5 – 40,0 ➤ 40,5 – 45,0 ➤ 45,5 – 50,0 ➤ > 50,0 m 	0 0 0 0 <u>0</u> 3 6 9 12 16 20	0 0 6 13 20	10 20	0
Gövde Çapı (GÇ)	30	<ul style="list-style-type: none"> ➤ < 50 ➤ 50 – 74 ➤ 75 – 99 ➤ 100 – 124 ➤ <u>125 – 149</u> ➤ 150 – 174 ➤ 175 – 199 ➤ 200 – 224 ➤ 225 – 249 ➤ 250 – 274 ➤ 275 – 299 ➤ ≥ 300 cm 	0 0 0 3 <u>6</u> 9 12 15 18 22 26 30	0 6 12 18 24 30	10 20 30	6
Tepe Çapı (TÇ)	10	<ul style="list-style-type: none"> ➤ < 05,0 ➤ 05,0 – 09,5 ➤ <u>10,0 – 14,5</u> ➤ 15,0 – 19,5 ➤ ≥ 20,0 m 	0 2 <u>4</u> 7 10	3 6 10	4	
Tahmini Yaş (Ya)	30	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 100 – 200 ➤ 201 – 300 ➤ 301 – 400 ➤ <u>401 – 500</u> ➤ 501 – 600 ➤ 601 – 700 ➤ 701 – 800 ➤ 801 – 900 ➤ 901 – 1000 ➤ > 1000 Yıl 	3 6 9 <u>12</u> 15 18 21 24 27 30		12	
Bulunduğu Yer (BY)	10	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ormanda [Ağaçlık çağındaki bir toplum içinde ve bulunduğu alan meşcereden (bir hektardan) büyük] ➤ Meşcerede (Kırsal – Kentsel Alanda) ➤ Grupta (Kırsal – Kentsel Alanda) ➤ <u>Kümede (Kırsal – Kentsel Alanda)</u> ➤ Tek (Kırsal Alanda) ➤ Tek (Kent İçinde) 		2 10 <u>2</u> 8 4 6	9	

**GÖLHİSAR – BURDUR ANIT AĞAÇLARI:
GÖLLER BÖLGESİ ANIT AĞAÇ VARLIĞINA
YENİ İLAVELER**

Diğer Pozitif Özellikler (PÖ)	10	➤ Ağaç için zorunlu yetiştirme ortamı faktörlerinin korunması mümkün	10	6
		➤ <u>Sağlıklı</u>	6	
		➤ En az bir anıtsal özelliği (boyu, çapı, yaşı gibi) bakımından Dünyada veya Türkiye’de sayılı bir ağaç olması	9	
		➤ Özelliikli (Doğal halinin dışında kabuk, yaprak, çiçek, meyve veya kozalak, dallanma, çatallanma, gövde şekillenmesi vb. özelliklerce farklı)	3	
		➤ Hiç biri	0	
Negatif Özellikler (NÖ)	- 10	➤ Ağaç için zorunlu yetiştirme ortamı faktörlerinin korunması mümkün değil	-10	-
		➤ Tepe Çökmesi → İlerlemiş (Tepede yoğun kuruma)	-8 -6	
		➤ → Yeni	-8	
		➤ Böcek-Mantar Zararı (Tepe çökmesi yoksa değerlendirmeye katılır)	-8	
		➤ Gövde Koşuk ve Kovuğun → Genişliği < 1/5 ⊕	-2	
		➤ → Genişliği = 1/5 – 1/3 ⊕	-3	
		➤ → Genişliği > 1/3 ⊕	-4	
		➤ [⊕= Kovuğun Bulunduğu Yerdeki Çevre]		
		➤ Gövde ve/veya Ana Dallar Yaralı ve Yararın	-1	
		➤ → Genişliği < 1/5 ⊕	-2	
➤ → Genişliği = 1/5 – 1/3 ⊕	-3			
➤ → Genişliği > 1/3 ⊕	-3			
➤ [⊕= Yararın Bulunduğu Yerdeki Çevre]	0			
➤ Hiç biri				
Şimdiki Anıtsal Değer (ŞAD) = (Bo + GÇ + TC + Ya + BY + PÖ_{Toplam}) ŞAD ≥ AAD_{Tür} ise, incelenen ağaç “boyutsal anıt ağaç” olarak ayrılır.				37

Tablo 3. Doğal orman ağacı türlerimize ait anıt ağaçlar için belirlenen asgari ölçüler (Genç, Güner 2003)

TÜRLER	SEMBOL	ASGARİ ÖLÇÜLER				AAD ²
		Yaş (Yıl)	Boy (m)	Çap ¹ (cm)	Tepe Çapı (m)	
BİRİNCİ SINIF AĞAÇLAR (Ortalama Boy ≥ 25 m)						
Kızılçam (<i>Pinus brutia</i>)	Çz	250	30	100	10	18
Karaçam (<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. var. <i>caramanica</i>)	Çk	350	30	120	10	21
Sarıçam (<i>Pinus silvestris</i>)	Çs	350	30	120	10	21
Toros sediri (<i>Cedrus libani</i>)	S	450	30	150	10	30
Uludağ Göknaarı (<i>Abies bornmülleriana</i>)	Gl	200	30	120	6	13
Toros Göknaarı (<i>Abies cilicica</i>)	Gt	200	30	120	6	13
Kazdağı Göknaarı (<i>Abies equi-trojanji</i>)	Gk	150	30	100	6	13
Doğu Karadeniz Göknaarı (<i>Abies nordmanniana</i>)	Gdk	200	30	120	8	13
Doğu Ladini (<i>Picea orientalis</i>)	L	400	40	140	8	28
Anadolu Kestanesi (<i>Castanea sativa</i>)	Ks	300	25	150	10	21
Doğu Kayını (<i>Fagus orientalis</i>)	Kn	300	25	120	10	15
Saplı Meşe (<i>Quercus robur</i>)	Ms	500	25	120	20	27
Sapsız Meşe (<i>Quercus petraea</i>)	Mz	400	25	120	20	24
Macar Meşesi (<i>Quercus frainetto</i>)	Mc	400	25	120	10	18
Kasnak Meşesi (<i>Quercus vulcanica</i>)	Mk	400	25	120	15	21
Istranca Meşesi (<i>Quercus hartwissiana</i>)	Mı	500	25	120	10	21
Türk Meşesi – Saçlı meşe (<i>Quercus cerris</i>)	Ml	400	25	120	20	24
Doğu Çınarı (<i>Platanus orientalis</i>)	Çn	500	25	200	20	39
Dağ Karaağacı (<i>Ulmus glabra</i>)	Kad	200	25	100	20	18
Adi Ceviz (<i>Juglans regia</i>)	Cv	400	25	160	20	30
Dişb. Yapr. Ceviz (<i>Pterocarya fraxinifolia</i>)	Cvdy	400	25	120	15	21
Büyük Yapr. İhlamur (<i>Tilia platyphyllos</i>)	Ihby	300	25	100	15	18
Adi Dişbudak (<i>Fraxinus excelsior</i>)	Dş	200	25	120	12	12
Sivri Meyveli Dişbudak (<i>F. angustifolia</i>)	Dşsm	200	25	120	12	12
İKİNCİ SINIF AĞAÇLAR (Ortalama Boy = 11- 25 m)						
Fıstık çamı (<i>Pinus pinea</i>)	Çf	250	15	100	15	39
Halep çamı (<i>Pinus halepensis</i>)	Çh	250	15	100	8	34
Adi Servi (<i>Cupressus sempervirens</i>)	Sr	200	20	100	5	38
Boylu Ardiç (<i>Juniperus excelsa</i>)	Arb	400	15	120	8	37
Kokulu Ardiç (<i>Juniperus foetidissima</i>)	Ark	500	15	120	10	42
Adi Porsuk (<i>Taxus baccata</i>)	P	400	20	80	10	40
Ova Karaağacı (<i>Ulmus minor</i>)	Kav	200	20	100	12	40
Kafkas İhlamuru (<i>Tilia rubra</i>)	Ihk	300	20	120	8	41
Anadolu Sığla Ağacı (<i>Liquidambar orientalis</i>)	Sğ	200	20	80	8	32
Adi Çitlenbik (<i>Celtis australis</i>)	Ç	300	20	130	6	47
Adi Gürgen (<i>Carpinus betulus</i>)	Gn	400	20	120	10	46
Gürgen Yapr. Kayacık (<i>Zelkova carpinifolia</i>)	Ky	300	15	100	8	34
Türk Fındığı (<i>Corylus colurna</i>)	Fnt	300	11	100	10	36
Tüylü Meşe (<i>Quercus pubescens</i>)	Mt	400	15	100	8	37
Palamut Meşesi (<i>Quercus ithaburensis</i>)	Mp	400	15	120	20	45
Lübnan Meşesi (<i>Quercus libani</i>)	Mb	400	15	120	8	37
Pırnal Meşe (<i>Quercus ilex</i>)	Mr	300	15	70	6	22

**GÖLHİSAR – BURDUR ANIT AĞAÇLARI:
GÖLLER BÖLGESİ ANIT AĞAÇ VARLIĞINA
YENİ İLVELER**

Kayın Gövdeli Akçaağaç (<i>Acer trauvetteri</i>)	Akkg	200	20	80	6	32
Çınar Yapr. Akçaağaç (<i>Acer platanoides</i>)	Akçy	200	20	100	6	38
D.K. Akçaağacı (<i>Acer cappodocicum</i>)	Akdk	200	20	80	4	30
Ova Akçaağacı (<i>Acer campestre</i>)	Akv	200	15	50	6	19
Zeytin (<i>Olea oleaster</i>)	Zy	500	15	100	12	42
ÜÇÜNCÜ SINIF AĞAÇLAR (Ortalama Boy = 5 - 10 m)						
Finike Ardıcı (<i>Juniperus phoenicea</i>)	Arf	200	6	40	3	28
Katran Ardıcı (<i>Juniperus oxycedrus</i>)	Ark	200	6	40	3	28
Doğu Gürgeni (<i>Carpinus orientalis</i>)	Gnd	300	7	50	3	41
İran Palamut Meşesi (<i>Quercus brantii</i>)	Mrp	300	10	50	8	54
Makedonya Meşesi (<i>Quercus trojani</i>)	Mmk	300	10	50	8	54
Kermes Meşesi (<i>Quercus coccifera</i>)	Mkr	300	5	70	6	44
İran Akçaağacı (<i>Acer hyrcanum</i>)	Akr	200	10	40	3	38
Tatar Akçaağacı (<i>Acer tataricum</i>)	Akt	200	8	40	4	38
Fransız Akçaağacı (<i>Acer monspessulanum</i>)	Akf	200	10	40	4	38
Menengiç (<i>Pistacia terebinthus</i>)	Mn	300	10	100	6	64
Çiçekli Dişbudak (<i>Fraxinus ornus</i>)	Dşç	300	10	100	6	64
Siğilli Huş (<i>Betula pubescens</i>)	Hs	200	10	60	6	51
Tüylü Huş (<i>Betula litwinowii</i>)	Ht	200	10	40	6	41
Kızılağaç Yapr. Huş (<i>Betula medwediewii</i>)	Hky	200	5	40	4	28
Harnup (<i>Ceratonia siliqua</i>)	Hr	200	8	80	8	61

¹ Göğüs yüksekliğindeki çap

² Tür bazında öngörülen minimum anıtsal değer

Şimdiki anıtsal değer (ŞAD) ise, ağacın boyu, gövde çapı, tepe çapı, yaşı, bulunduğu yer ve pozitif özellikleri için verilen puanların toplamıdır. $AAD_{Tür} \leq \text{ŞAD}$ olduğunda, tür anıt ağaç olarak kabul edilir. Ayrıca yonteme göre, yüzlerce yılın ve çok özel koşulların bize armağanı olan bir ağaç, birkaç puan düşük aldığı için anıt ağaç olarak ayrılmayacak ve korunmasız kaldığından yok olup gidecektir. Bu bağlamda, bu tip ağaçlar anıt ağaç seçimi için saptanan yaş, boy, gövde çapı ve tepe çapı değerlerinden herhangi birine göre bir üst basamağa yükseldiğinde $AAD_{Tür}$ değerine sahip olabilecekse “istikbal anıt ağacı” olarak seçilmekte ve bir anıt ağaç gibi korunmaktadır (Genç vd., 2002).

3. BULGULAR

Burdur-Göhlisar ilçesinde *Cedrus libani* A.Rich, *Juniperus excelsa* Bieb., ve *Platanus orientalis* L. türlerinden birer adet, *Pinus nigra* subsp. *nigra* Arnold. var. *caramanica* (Loudon) Rehder iki adet olmak üzere toplam beş anıt ağaç mevcut iken, tarafımızdan gerçekleştirilen çalışma ile Göhlisar anıt ağaç varlığına bir adet *Pinus brutia* Ten., 10 adet *Pinus nigra* subsp. *nigra* Arnold. var. *caramanica* (Loudon) Rehder, sekiz adet *Juniperus foetidissima* Willd. ve dört adet *Quercus ithaburensis* DECNE. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge et Yalt. ilave edilmiştir (Şekil 1, Tablo 4).

Şekil 1. Göhlisar'daki bazı anıt ağaçlardan görünüm.

Üstte solda: 2 nolu anıt ağaç Üstte sağda: 7 nolu anıt ağaç
Altta solda: 15 nolu anıt ağaç Altta sağda: 22 nolu anıt ağaç

**GÖLHİSAR – BURDUR ANIT AĞAÇLARI:
GÖLLER BÖLGESİ ANIT AĞAÇ VARLIĞINA YENİ İLAVELER**

91

Tablo 4. Burdur-Göhlhisar’da yeni belirlenen tescilsiz anıt ağaçlar ve bazı özellikleri

Nu.	Anıt Ağaç	Türün Türkçe Adı	Türün Bilimsel Adı	Önerilen Adı	Tahmini Yaş	Boy (m)	Gövde Çapı (d1.3 cm)	Tepe Çapı (m)	Bulunduğu Yer	Bulunduğu Yer Koordinatları	Rakım (m)	Mülkiyet Durumu	Ağacın Anıtsal Durumu (ŞAD>AAD _{Tür})	Tescil Durumu
1	Çk	Karaçam	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. <i>var.caramanica</i> (Loudon) Rehder	Emesrah çamı	500	20,3	130,6	14,5	Burdur, Göhlhisar Yusufça Yaylası	E:37°11'42"K B:29°28'03"D	1500m	Devlet	37>21	Tescilli Değil
2	Çk	Karaçam	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. <i>var.caramanica</i> (Loudon) Rehder	Üç kardeş çamı	685	15,0	127,4	20,5	Burdur, Göhlhisar Yusufça Yaylası	E:37°11'42" K B:29°28'02" D	1500m	Devlet	46>21	Tescilli Değil
3	Çk	Karaçam	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. <i>var.caramanica</i> (Loudon) Rehder	Zeynep Hanım çamı	445	16,0	91,0	14,1	Burdur, Göhlhisar Yusufça Yaylası	E:37°11'42" K B:29°28'03" D	1501m	Devlet	31>21	Tescilli Değil
4	Çk	Karaçam	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. <i>var.caramanica</i> (Loudon) Rehder	Halil Çavuş çamı	615	25,0	150,0	18,0	Burdur, Göhlhisar Yusufça Yaylası	E:37°11'48" K B:29°27'47" D	1530m	Devlet	49>21	Tescilli Değil
5	Arkl	Kokulu Ardıç	<i>Juniperus foetidissima</i> Willd.		790	11,5	134,0	9,6	Burdur, Göhlhisar Yusufça Yaylası	E:37°12'04" K B:29°27'54" D	1520m	Devlet	70>42	Tescilli Değil

6	Arkl	Kokulu Ardıç	<i>Juniperus foetidissima</i> Willd.	Melike Hanım çamı	450	10,0	174,0	9,2	Burdur, Gölhisar Yusufça Yaylası	E:37°12'06" K B:29°27'50" D	1527m	Devlet	59>42	Tescilli Değil
7	Arkl	Kokulu Ardıç	<i>Juniperus foetidissima</i> Willd.		420	9,5	121,0	8,5	Burdur, Gölhisar Yusufça Yaylası	E:37°12'04" K B:29°27'48" D	1535m	Devlet	47>42	Tescilli Değil
8	Arkl	Kokulu Ardıç	<i>Juniperus foetidissima</i> Willd.		490	13,0	123,0	10,5	Burdur, Gölhisar Yusufça Yaylası	E:37°12'03" K B:29°27'57" D	1508m	Devlet	55>42	Tescilli Değil
9	Arkl	Kokulu Ardıç	<i>Juniperus foetidissima</i> Willd.		400	10,0	129,0	8,4	Burdur, Gölhisar Yusufça Yaylası	E:37°12'03" K B:29°27'58" D	1500m	Devlet	50>42	Tescilli Değil
10	Arkl	Kokulu Ardıç	<i>Juniperus foetidissima</i> Willd.		500	13,0	135,0	8,9	Burdur, Gölhisar Yusufça Yaylası	E:37°12'02" K B:29°27'57" D	1510m	Devlet	59>42	Tescilli Değil
11	Arkl	Kokulu Ardıç	<i>Juniperus foetidissima</i> Willd.		490	8,5	111,0	8,9	Burdur, Gölhisar Yusufça Yaylası	E:37°12'02" K B:29°28'02" D	1497m	Devlet	47>42	Tescilli Değil
12	Çk	Karaçam	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. <i>var. caramanica</i> (Loudon) Rehder	Sariye Hanım çamı	370	21,0	105,0	13,0	Burdur, Gölhisar Yusufça Yaylası	E:37°11'34" K B:29°27'54" D	1560m	Devlet	34>21	Tescilli Değil

**GÖLHİSAR – BURDUR ANIT AĞAÇLARI:
GÖLLER BÖLGESİ ANIT AĞAÇ VARLIĞINA YENİ İLAVELER**

13	Mp	Palamut meşesi	<i>Quercus ithaburensis</i> DECNE.subsp. <i>macrolepis</i> (Kotschy) Hedge et Yalt.	Molla Halil meşesi	370	10,0	91,0	10,8	Burdur, Gölhisar Yusufça	E:37°12'12" K B:29°31'40" D	1005m	Özel	47>45 (folklorik)	Tescilli Değil
14	Çz	Kızılçam	<i>Pinus brutia</i> Ten.	Ekinciler çamı	250	18,0	105,0	17,5	Burdur, Gölhisar Çamköy	E:37°14'18" K B:29°32'07" D	924 m	Devlet	30>18	Tescilli Değil
15	Mp	Palamut meşesi	<i>Quercus ithaburensis</i> DECNE.subsp. <i>macrolepis</i> (Kotschy) Hedge et Yalt.	İzzet Bey Meşesi	550	19,0	135,0	16,5	Burdur, Gölhisar Yusufça	E:37°11'33" K B:29°32'15" D	990 m	Özel	80>45	Tescilli Değil
16	Mp	Palamut meşesi	<i>Quercus ithaburensis</i> DECNE.subsp. <i>macrolepis</i> (Kotschy) Hedge et Yalt.	Hasan Bey Meşesi	450	18,0	108,0	13,4	Burdur, Gölhisar Yusufça	E:37°11'33" K B:29°32'15" D	990 m	Özel	65>45	Tescilli Değil
17	Çk	Karaçam	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. <i>var.caramanica</i> (Loudon) Rehder	Neslihan Hanım Çamı	605	15,0	119,0	18,3	Burdur, Gölhisar Yusufça Yaylası	E:37°11'22" K B:29°27'56" D	1600m	Devlet	40>21	Tescilli Değil
18	Çk	Karaçam	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. <i>var.caramanica</i> (Loudon) Rehder	Muhtar Rahmi çamı	510	17,0	127,0	20,6	Burdur, Gölhisar Yusufça Yaylası	E:37°11'24" K B:29°27'56" D	1595m	Devlet	43>21	Tescilli Değil
19	Çk	Karaçam	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. <i>var.caramanica</i> (Loudon)	Koca Murat çamı	600	12,5	127,0	21,0	Burdur, Gölhisar Yusufça	E:37°11'23" K B:29°28'17" D	1563m	Devlet	43>21	Tescilli Değil

			Rehder						Yaylası					
20	Çk	Karaçam	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. <i>var.caramanica</i> (Loudon) Rehder	Halil Tuğrul çamı	390	24,0	116,0	19,3	Burdur, Göhlisar Yusufoça Yaylası	E:37°11'24" K B:29°27'57" D	1593m	Devlet	34>21	Tescilli Değil
21	Arkl	Kokulu Ardıç	<i>Juniperus foetidissima</i> Willd.		610	11,5	115,0	11,0	Burdur, Göhlisar Yusufoça Yaylası	E:37°11'05" K B:29°28'18" D	1570m	Devlet	58>42	Tescilli Değil
22	Çk	Karaçam	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> Arnold. <i>var.caramanica</i> (Loudon) Rehder	Uluçam	595	30,0	152,0	19,0	Burdur, Göhlisar Yusufoça Yaylası	E:37°10'54" K B:29°28'11" D	1529m	Devlet	43>21	Tescilli Değil
23	Mp	Palamut meşesi	<i>Quercus ithaburensis</i> DECNE.subsp. <i>macrolepis</i> (Kotschy) Hedge et Yalt.	Gazi Topal İbrahim meşesi	450	13,0	105,0	16,2	Burdur, Göhlisar Yusufoça	E:37°11'55" K B:29°32'19" D	980 m	Özel	57>45	Tescilli Değil

4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Toplumun ortak mirası olup geçmişle günümüz arasında bağ kuran anıt ağaçların korunabilmesi, bunların ancak topluma mal edilmesiyle mümkündür. Bu bağlamda anıt ağaçların tespit ve tescili önemlidir. Anıt ağaç tespit ve tescil işlerinde çalıştırmak üzere, ilgili birimlerde görevlendirilecek kişiler, bu konunun uzmanı (bu konuda yüksek lisans yapmış) orman mühendisleri, ziraat mühendisleri, peyzaj mimarları veya biyologlar arasından seçilmelidir (Genç, Güner 2001).

Anıt ağaçları gelecek nesillere aktarmak bizim görevimizdir. Şuan birçok ilde varlığından habersiz olduğumuz anıt ağaçlarımız mevcuttur. Fakat tescilli olmadığı için anıt ağaç niteliği kazanmamışlardır ve gereken bakım-koruma tedbirleri alınmamaktadır. Bu konu daha fazla önemsenmeli ve anıt ağaç niteliğindeki türler “TS 13137/Mart 2005” standardı kapsamında kayıt altına alınmalıdır.

«Taşınmaz varlık olarak anıt ağaca sahip şahıslardan, anıt ağaçlarını tekniğine uygun bir şekilde bakanlara ve koruyanlara, yasal hakları yanında yerel yönetimlerce parasal ödüller de verilmesi, bu ağaçların tespiti, tescili ve korunmaları için, herhalde en büyük teşvik olacaktır. Her türlü bakım ve koruma çalışmaları kapsamında, anıt ağaçlara uygulanacak cerrahi müdahalelerde ve çevrelerinde gerçekleştirilecek çevre düzenleme çalışmalarında, daha fazla özen gösterilmeli ve bu konularda ortaya konan teknik önlemler mutlaka alınmalıdır (Genç vd., 2002)).»

Anıt ağaçların bakımı ve alınan koruyucu önlemlerle, halk da bilinçlendirilmelidir. Halkın koruma sürecine etkili katılımıyla gerçek ve sağlıklı bir koruma sağlanacağı unutulmamalıdır. Gerek kara yollarımızda gerekse kent içi yollarda, anıt ağaçların varlığına işaret eden ve bunlara ulaşımı yönlendiren levhalar mevcut değildir. Trafik bilgi levhaları ile tanıtıcı levhalar hazırlanmalı ve uygun yerlere yerleştirilmelidir (Genç vd., 2002; TSE, 2005).

Boyutsal özellikleri bakımından kendi türlerinin alışlagelmiş ölçüleri dışında olan kızılçam, Anadolu karaçamı, kokulu ardıç ve palamut meşesi türleri, geçmiş ile gelecek arasında bağ kurabilecek kadar uzun (asgari 100 yıl) doğal ömre sahiptir. Dolayısıyla, boyutsal anıt ağacı olarak belirlediğimiz 23 birey, Göller Bölgesi anıt ağaç varlığına katkı olarak değerlendirilmeli ve tescil işlemleri en kısa zamanda yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Asan, Ü., 1991. Doğal ve Kültürel Miraslarımızdan Anıt Ağaç ve Ormanlarımız, Yeşile Çerçeve, 6,22-24.
- Asan, Ü., 1993. Mistik ve Folklorik Yönüyle Anıt Ağaçlarımız. Yeşile Çerçeve, 23,13-15.
- Genç, M., Güner, Ş.T., 2001. Anıt Ağaç Envanteri ve Seçimi İçin Yeni Bir Yöntem, I. Ulusal Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı, 19-20 Mart 2001, Ankara, 234-251.
- Genç, M., Güner, Ş.T., 2001. A new method to select monumental tree among the forest tree species of Turkey. An application. Voluntary oral paper. Proceedings of the International Conference “Forest Research : A challenge for integrated European approach”, NAGEF Forest Research Institute, Vassilika 570006, Thessaloniki, Greece, Volume 1, 55-60, SET 960-86947-2-8, ISBN 960-869-47-3-6.
- Genç, M., Güner, Ş.T., Çömez, A., 2002. Eskişehir İli Anıt Ağaçları, II. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, 15-17 Mayıs 2002, 510-519.
- Genç, M., Güner, Ş.T., 2003. Anıt Ağaçların Önemi Göller Bölgesi'nin Anıt Ağaçları, Isparta Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü Yayını, Isparta.
- Genç, M., 2011. Silvikültürün Temel Esasları, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayını, 351s, Isparta.
- Türk Standardı (TS 13137), Anıt Ağaçlar-Envanter, Seçim Kuralları ve İşaretleme, Türk Standardları Enstitüsü, Mart 2005, Ankara.